

Kniha: Krysař (Viktor Dyk)

Předmět: Český jazyk - rozbor díla

Přidal(a): M.xx + umpa

Viktor Dyk

- Narozen 31. prosince 1877, studoval na gymnáziu v Žitné ulici, kde ho učil učitel dějepisu Alois Jirásek
- Byl příslušníkem generace buřičů - anarchistů (byli to básníci tzv. protispolečensky orientování, žili bezstarostný a neuspořádaný život, často vystupovali proti společnosti)
- Významný český básník, prozaik a dramatik, kulturní a politický publicista, divadelní a literární kritik, překladatel z francouzštiny a němčiny
- Národní hrdost. Vyjadřoval se pomocí symbolů, kritika české povahy - zbabělí, snaží se český národ povzbudit.
- Členem protirakouského odboje (zahraniční hnutí, bojující za samostatný československý stát)
- Odpůrce tzv. hradní politiky (politika tvořená T. G. Masarykem a Edvardem Benešem)
- Od roku 1907 redigoval časopis Lumír (až do jeho smrti), od roku 1907 úzce spolupracoval s nově založeným Vinohradským divadlem
- V Lidových novinách otiskoval alegorickou prózu na pokračování Tajemná dobrodružství Alexeje Iványče Kozulinova. Za toto dílo byl vyšetřován „pro úmysl popouzet tiskem k nenávisti a opovržení ke státní správě“
- Nakonec byl Viktor Dyk 20. 11. 1916 zatčen pro velezradu v aféře prof. Štěpánka
- Od roku 1917 pracoval jako redaktor v Národních listech
- Zemřel 14. května roku 1931 v Jugoslávii.

Další díla:

- „A porta infern“ - ranná subjektivní lyrika

- „Milá sedmi loupežníků“ – lyrickoepická balada
- „Buřiči“ – vrchol protispolečenský postoj (veršované povídky)
- „Satiry a sarkasmy“ – poukazuje na nedostatky české povahy
- „Buřiči a smíření“
- „Válečná tetralogie“ – hlavní myšlenkou je národní samostatnost
- „Lehké a těžké kroky“, „Anebo“, „Okno“, „Poslední rok“
- Zmoudření Dona Quijota (drama)

Literárně historický kontext

Realismus s prvky romantismu, symbolismu a dekadence (Fráňa Šrámek, Petr Bezruč – protispolečenští buřiči). Dyk používá symboly – připodobnění, prvky neoromantismu:

- přelom 19. a 20. Století
- byl to anarchistický buřič

Buřičská literatura

- Český literární směr přelomu 19. a 20. století
- Bouří se proti konvencím, proto válce, úředníkům. Nejsou spokojeni se společností.
- Protispolečenští buřiči vyjadřovali v dílech myšlenky satanismu, dekadence a anarchismu
- Vedli bohémský a tulácký způsob života
- Psali angažovanou poezii, sdružuje je názor, touží po změně. Nepíší tolik složitou tvorbu.
- Dočasně je spojoval časopis Nový kult (1897-1905)
- Poezie má charakter osobního prožitku, pohledu na skutečnost, bez iluzí
- Do veršů vstupuje hovorový jazyk a motiv moderní civilizace
- Antimilitární se zájmem o sociální otázky.

Mezi anarchistické buřiče také patří:

- Stanislav Kostka Neumann, Fráňa Šrámek, František Kellner, Petr Bezruč, Karel Toman

Další druhy umění:

- hudba: moderna
- literatura: ztracená generace, protiváleční literatura, rozvoj antisemitismu

Rozbor díla: Krysař

Formální prostředky

- **Literární druh:**
 - epika = literární druh zahrnující vyprávění založená na příběhu
- **Literární žánr:**
 - novela = prozaický žánr kratšího nebo středního rozsahu, jehož děj se odehrává v krátkém časovém úseku
- **Literární forma:**
 - próza = řeč nevázaná rytmem ani rýmem

Další charakteristika

- pozadí vzniku díla: vznik díla během 1. světové války r. 1915
- umělecký styl: protiválečná literatura, literatura 1. poloviny 20. století, symbolismus a realismus

Tematický plán

- téma: nenaplněná láska a pomsta
- epizoda: retrospektiva - Krysařovy vzpomínky na Agnes
- motiv: láska, krysy, kouzelná píšťalka, smrt všech obyvatel Hammeln, země Sedmihradská (symbol ráje), novorozenec (symbol nového a lepšího života)
- volné zpracování středověké saské pověsti obohacenou motivem lásky

- literární vložka: píseň o zemi Sedmihradské
- hlavní myšlenka: vyjádřit nesouhlas s autorovou dobou, poukazuje na právo, pomstu a spravedlnost
- místo a čas: německé město Hammeln, doba není určena

Kompoziční plán

- **rozsah a členění díla**: dílo členěno na kapitoly (na sebe navazující)
- **slohový postup**: vyprávěcí
- **kompoziční postupy**: chronologický postup v celém vyprávění, ke konci příběh začíná gradovat
- **kontrast** – láska krysaře a Agnes x dlouhodobý vztah Agnes a Kristiána

Osnova:

- Úvod: Problém s krysami ve městě Hameln.
- Vlastní děj:
 - a) expozice – Příchod krysaře do Hammeln a setkává se s Agnes. (*ukázka*)
 - b) zápletka – Krysař a Agnes, která čeká dítě s Kristiánem, se do sebe zamilují.
 - c) konflikt – Křesy jsou vyhnány z města, ale nikdo Krysařovi nezaplatí.
 - d) krize – Agnes chce spáchat sebevraždu a jde na horu Koppel. Krysař hraje silně na svou píšťalku a Hamelnští jej následují.
 - e) rozuzlení – Všichni padají do propasti na hoře Koppel, kde je podle legendy země Sedmihradská.
- Závěr – Jediný, kdo přežije je Sepp Jörgen a malé miminko.

Jazykový plán

- Funkční styl: umělecký
- Slovní zásoba: spisovná vrstva jazyka, v díle se objevují německá jména (děj se odehrává v německém městě), v textu se vyskytují přechodníky a archaismy (příklady z ukázky: kabátec, je zřejmo, nuže, ...)

- Zvukové prostředky: melodie a kadence vět na konci otázek stoupavá, na konci vět oznamovacích klesavá
- Syntaktické prostředky:
 - Krátké holé věty, časté opakování vět / slov ve vypjatých okamžicích - zvýšená naléhavost děje.
 - Děj je psán er-formou (Muž, který takto mluvil, stál se vzpřímenou hlavou před vraty domu, ...)
 - Řeč přímá převažuje nad řečí nepřímou („A vaše jméno?“ „Nejmenuji se; jsem nikdo. Jsem hůř než nikdo, jsem krysař.“)
 - Občas je v knize přeházený slovosled.

Textová návaznost

- textové prostředky: interpunkční znaménka, text členěn na odstavce, dílo rozděleno do kapitol

Autor ve vztahu k ději:

- autor v díle vystupuje jako vypravěč; vypráví v er-formě (er- z něm.-on tj. vypravěč příběh vypráví ve 3. osobě)

Charakteristika postav:

- **Krysař** - Tajemný samotář, cizinec, vykreslený jako záhadný muž bez identity, kráčející od města k městu. Vždy splní svou práci, dostane peníze a jde dál. Jeho moc vyhánět krysy a vládnout pohybu každého živého tvora mu dává jeho píšťala. Zná její moc, ale nikdy ji nezneužívá, pomocí píšťaly topí pouze krysy. Láska k Agnes ho mění, chce se usadit. Je to silná osobnost, člověk plný citů, moudrý a zkušený, vykreslený jako romantický hrdina, je vyvržencem společnosti. Pesimistická, ponurá, podivná postava.
- **Agnes** - Prostá obyvatelka Hameln, která je krásná a mladá. Opětuje lásku Krysaři, ale zároveň zjistí, že čeká dítě s Kristiánem (jejím přítelem). Agnes si ze žalu vezme život.
- **Dlouhý Kristián** - Přítel Agnes, je velmi bohatý a v městě Hameln oblíbený. Touží po spokojeném životě - doufá, že až získá dědictví po svém umírajícím strýci dostane srdce

Agnes. Nic netuší o vztahu mezi krysařem a Agnes.

- **Sepp Jürgen** - Je to silný, mladý a chudý rybář, kterému chybí rozum. Chápe věci vždy o den později, a tak se setkává s posměchem obyvatel Hameln. Působí zmateně, je vyvrhelcem společnosti. Ale díky své hlouposti přežije Krysařovo usmrčení obyvatel města a ujme se ještě dalšího přeživšího totiž nemluvněte z kolébky. Jako jediný se totiž nenechá zvábit krysařovou píšťalou, důležitější je pro něj reálný nářek dítěte.
- **Gottlieb Frosh a Bonifác Strumm (radní/konšelé)** - Frosh je truhlář (skoro obr, o jehož síle ledacos se vypravovalo) a Strumm je krejčí (menší postava, útlejší). Oba jsou znamenité pověsti. Lidi si jich váží. Oni dva však nedodrží slovo dané Krysaři (nezaplatí mu smlouvanou mzdu).

Zkrácený děj:

Krysař přichází do města Hameln, kde se zamiluje do Agnes, která mu jeho city opětuje i přes to že má milence Kristiána. Krysař dostane úkol vyhnat krysy z Hameln, což udělá, za pomoci své píšťaly, která má kouzelnou moc, aby vše živé šlo za jejím zvukem. Krysař však tuto moc nezneužívá. Hraje na ní pouze tiše, aby její zvuk slyšeli jen krysy. Radní, se kterými se však dohodl, mu odměnu dát nechtějí. Rozhněvaný Krysař se vrátí k Agnes a je našťvaný. Poprvé v životě by flétnu chtěl zneužít a zničit celé město, ale láska k Agnes, mu to nedovolovala. Krysaře dokonce navštívil i služebník ďábla, který se mu smál a řekl, že do budoucna to nebude dobré. Ten večer se Krysař vracel k Agnes jako vždy a ona jej už čekala, ale byla jiná už se nesmála a nebyla šťastná, zjistila totiž, že čeká dítě s Kristiánem, svým bývalým milencem. Krysař se po této zprávě rozhodl na chvíli odejít. Agnes si z žalu vzala život a odešla do země sedmihradské, jejíž vchod je podle pohádek v propasti na kopci Koppel. Když zjistí Krysař, co se stalo, velice ho to zdrtilo, a tak se rozhodl zahrát na flétnu tak jak nikdy v životě. Svou hrou na flétnu rozpohybuje celou vesnici, a směřuje k hoře Koppel. Všichni jej následují a pohromadě skáčou do sedmihradské země, jenž jim byla pohádkami přislíbena. Jediný, koho Krysařova hra na píšťalu neočaruje, je rybář Sepp Jürgen, jež nemá rozum a chápe vše až o den později. Uslyšel pláč nemluvněte, které má hlad, a tak jej Sepp Jürgen bere a jde ke kopci Koppel. Slyší totiž opožděně o jeden den píšťalu Krysařovu. Na okraji propasti však tyto čáry řev dítěte přemáhá. Sepp Jürgen se vzpomíná a jde hledat ženu, jenž by dítěti dala napít.

Srovnání knihy a filmu:

Film moderně zpracovaný Jiřím Bártou má více expresivně a dramaticky vykreslené postavy,

kdežto v knize autor hodně používá symboly, jako je připodobnění. Kniha je spíše dekadentní. I děj se trochu odlišuje. Ve filmu je na začátku ukázaný problém s krysami a je zde vidět příchod samotného krysaře a vyhnání krys do řeky. V knize na začátku už krysař ve městě pobývá a vyhání krysy. Dále je podstatný rozdíl v osudu Agnes. Film ukazuje jak byla zabita opilým, z hospody přicházejícím milencem. V knize si sama bere život skokem do propasti na vrcholku Koppel.